

XAVIER DE MAISTRE'İN “ODAMDA GECE SEFERİ” ANLATISINA BİR YAKLAŞIM

Serdar Ünal

Öz

Bu çalışmada 19. yüzyıl Fransız yazarlarından Xavier de Maistre'in “Odamda Gece Seferi” adlı anlatısındaki imgeleri, romantik akıma olan benzerlikleri, özdeşlikleri bakımından inceledik. Ayrıca anlatı kahramanının içerisinde bulunduğu iletişimsizlik, boğuntu, yadrganma gibi kimi özellikleriyle çağdaş romanın ele aldığı konulara yakın bulunduğunu da gördük. Böylece, kısa ama yoğun olan bu anlatının, gölgesinde kaldığı, başyapıtlardan pek de aşağı kalmayan, insan gerçeği ve serüvenine ışık tutan yapıtlardan olduğunu göstermeye çalıştık.

Anahtar Sözcükler

Romantizm, yalnızlık, iletişimsizlik, çağdaş roman

Résumé

Une approche de “l'Expédition nocturne autour de ma chambre” de Xavier de Maistre

Dans le présent travail, nous avons étudié les images romantiques du récit intitulé « Expédition nocturne autour de ma chambre » de Xavier de Maistre, écrivain français du XIX. siècle. Nous avons également constaté que le protagoniste du récit, avec certaines caractéristiques comme manque de communication, angoisse ou inquiétude dans lesquelles il se trouve, est proche des sujets actuels du roman contemporain. Ainsi nous avons tâché de démontrer que ce récit, court mais dense, est un de ceux qui éclaire l'aventure et la vérité humaines, qui n'est guère inférieur aux chefs-d'œuvre du siècle à l'ombre desquels il reste.

Mots-clé

Romantisme, solitude, manque de communication, roman contemporain

Giriş

Fransız ulusunun düşün ve yazın dünyasına armağan ettiği, Joseph ve Xavier de Maistre kardeşler biri felsefe, öbürü yazın alanında olmak üzere, öyle pek uzun soluklu etkileri olmamışsa da, düşünce evrenini kendi çaplarında ışıtmaya çalışmış iki aydın kişi.

Büyük çocuk Joseph din ve hukuk öğrenimi görerek yetişmiş, Adalet Divanı üyeliği, baş yargıçlık, bakanlık gibi yüksek orunlara yükselmiştir. Ama çağdaş düşünceyle, ilerleme ülküsü ile pek barışık kalamamış; eski, çağdışı düşünceleri savunmuş, 1789 Devrimine türlü yollarla eleştiriler yağdırmış gelenekçi, tutucu bir filozof olarak adını düşün evrenine yazdırmıştır.

Joseph'in onbir yaş küçüğü Xavier de ağabeyinden geri durmamış, din eğitimini cizvitlerin yanında yaparak yetişmiş. O da, Devrim'den uzak durmuş, sonra kendine çalışma alanı olarak askerliği seçmiş. Yaşamı boyunca da öyle kalmış. Askerlik yaşamının o tekdüzeliğine kendini kaptırmayıp, okuyup

yazmış, düşünmüş, yazın evrenine oylumu küçük iletisi büyük birkaç yapıt kazandırmaktan geri durmamış.

Biz bu çalışmamızda, Xavier de Maistre'in 1825 yılında "**L'Expédition nocturne autour de ma chambre**" adıyla yazdığı, Türkçe'ye "**Odamda Gece Seferi**" olarak çevrilerek kazandırılan düşünsel anlatısından söz etmek, onu belirleyici çizgileri içerisinde tanıtmak istiyoruz.

Böylece, edebiyat tarihi kitaplarının kıyı bucağında adından birkaç tümceyle söz ediliveren sayısız "mineur" yazarlardan birinin yapıtını örten giz perdesini biraz aralayacağız.

Xavier de Maistre'in Yaşam Öyküsü

Xavier, Chambéry'de 1764'de doğar. Pek parlak olmayan bir öğrenim dönemi geçirir. Ardından 1781'de Sardunya ordusuna subay olarak girer. Yalnızlık dolu garnizon yaşamının yanı sıra, Torino'daki kalbur üstü sosyete yaşantısını tanır. Bu arada, kendini yetiştirir, çok çeşitli alanlarda pek bol okuyarak 1792'de işgalci Fransız birlikleriyle beraber olmak istediği için Sardunya birliklerinin Aoste vadisinde gerçekleştirdiği geri çekilmeye katılır. Daha sonra Lozan'a çekilir. Orada 1795'de **Voyage Autour de ma chambre** adlı, doğduğu ülkesinin ve yitik mutluluğunun özlemiyle soluklanan, düşsel romanını yazar ve yayımlar. Piemonte'nin yıkılmasıyla işini ve umudunu kaybeden Maistre Rus mareşali Suvarov'un komutasında, Rus ordusunda onun hizmetine girer. Mareşalin ordusu bozguna uğradığında, yaşamının son anlarında yanı başında Maistre vardır. Bir süre Moskova'da portre ressamı olarak çalışır. 1805'de Saint-Petersbourg (Leningrad) donanma kütüphane ve müzesinin yöneticisi olur. Daha sonra orduya geçer. Kafkasya'da, 1813-1815 arasında Avrupa'ya düzenlenen büyük seferlerde yararlılıklar göstererek general rütbesine değin ulaşır. 1811'de **Le Lépreux de la cité d'Aoste**'u yayımlar. 1813'de İmparatoriçenin nedimesi Zagriatski ile evlenir. Yeni yurduna yerleşmiş görünse de, 1825'de **Les Prisonniers du Caucase, la Jeune Sibérienne, Expédition nocturne autour de ma chambre** adlı üç öyküsünü yayımladıktan sonra İtalya ve Fransa'ya gider. Buralarda 1839'a değin kaldıktan sonra Rusya'ya geri döner. 1852'de gerek yasların, gerek devrimlerin hüznü doldurduğu yaşamını tamamlayarak bu dünyadan göçer.

Maistre'in Yapıtları

Genç Maistre, Piemonte ordusunda subay olduğu sıralarda, bir arkadaşıyla düello ettiği için albayı tarafından oda hapsi cezasına çarptırılmıştı. Bu zorunlu boşlukta, Maistre içerisinde alaycı düşünceler ile dikkate değer ruhbilimsel gözlemlerin birbirine karıştığı iddiasız bir fantezi yazdı: **Voyage autour de ma chambre**.

Bu küçük yapıt Maistre'e hemen ün getirdi. Beğendiği İngiliz romancı Sterne'un **A Sentimental Journey through France and Italy (Voyage sentimental)** adlı yapıtının izleri burada açıkça görülür. Bu göz hapsi sırasında yazar kendince imgesel bir yolculuk yapar; ülkeler, duygular ve dostlar canlanır kafasında. Kırk gün süren oda hapsinde Maistre, odadaki her eşya, biblo, mobilya, vb. üzerine gülmececi ve kimi kez de başıboş düşlere kaptırır kendini.

Her nesne ile anımsadığı ülkeler, duygular ve dostları arasında, ilk bakışta gelişigüzel gözükene, ancak yakından gözlenince aralarındaki humoristique ilişkinin ortaya çıktığı bir anlatı olduğunu söylüyor eleştirmenler. Bu ilişkinin, ilk bakışta gelişigüzelliğinden söz ettik. Ama, onun aslında ne olduğunu Anatole France şöylece, yarı özdeyişsel biçimde anlatıyor: “*L’on n’est point abeille si l’on n’a point d’aiguillon.*” (İğnen yoksa arı olamazsın) Anlatının genel eğilimi erinçten hüznü doğru bir gidiştir; içerisinde belirgin rengin bulunmadığı, uçuk renkli bu tablo, devrim savaşımının tam orta yerinde, imgesel bir kaçış isteğini ve dingin bir ütopyanın büyüleyiciliğine sığınmayı dile getiriyor. Anılar içindeki tinsel bu başıboşluk-Devrim’in kan dökücülüğünü de anımsarsak- bir hoşgörü felsefesini aşlamaktadır insanlara.

Yazarın 1811’de yazdığı **Le Lépreux de la cité d’Aoste** bir askerle (yazarın kendisi) Aoste yakınında tek başına yaşayan bir cüzzamlı arasında geçen konuşmanın öyküsüdür. Talihsiz adam açık yüreklilikle acılarını, başkaldırılarını söyler, ama hemen arkasından erince kavuşmasından, ebediyete olan inancından söz eder. Fiziksel bir düşünmenin yol açtığı trajik bir dışlanmışlık ve soyutlanma teması çerçevesinde Maistre, ilerde romantik yazarların daha geliştirip zenginleştireceği biçimde, dramatik bir şiddet ve aşırılığın belirgin olarak ortaya çıktığı bu yapıtı kaleme alır.

Maistre’in 1825’de, uzun bir süre için Avrupa’ya gitmeden önce, Rusya’dayken kaleme aldığı üç anlatısından biri olan **Expédition nocturne autour de ma chambre** ele aldığı tema bakımından **Voyage autour de ma chambre**’a benzemektedir. Burada, yazar, odasında geçirdiği bir geceyi anlatıyor. Çeşitli konular üzerine düşündüklerini, bir takım gülmeceli hareket ve davranışlar eşliğinde anlatır biz okuyucuya. Okumamız bittiği zaman bizde kalan izlenimler: bireycilik, yalnızlık, özgürlük, mutlaktan kaçış... Aslında bunların hepsini romantizm akımında buluyoruz. O halde, biz **Odamda Gece Seferi** adlı anlatıyı romantizmi haber veren, ondaki temel kimi izlekleri bulduğumuz bir yapıt olarak görüyoruz.

Bu bölümde son olarak, kısaca biçiminin sade, süssüz bir anlatım olduğunu; anlatacağı şeyi en kestirme yoldan, yapmacığa kaçmadan dile getirdiğini söyleyelim.

“Odamda Gece Seferi” Anlatısının Özeti

Yazar, içerisinde düşsel bir serüvene çıkacağı odasının betimlemesiyle başlıyor anlatıya. Önce, niçin böyle bir oda tuttuğunu anlatıyor; ona göre, günlük yaşamın gürültü patırtısından uzak, çatı katında bir oda yapacağı düşsel yolculuk için çok elverişli. Anlatının daha başında yalnızlıktan hoşlandığını, ancak kent içinde yalnızlığı yeğlediğini söylüyor. (Bu arada **Voyage autour de ma chambre** adlı ilk yapıtına anıştırmada bulunuyor ve oradaki yalnızlığın zorunlu nedenlerle meydana geldiğini anımsatıyor.) Daha sonra kendi durumundan söz ediyor.

Gerçek yaşamında da olduğu gibi, yurdunu, kentini bırakmış Torino’ya geliyor. Burada, yukarıda sözünü ettiğimiz odaya yerleşiyor. Bu arada, eskiden

beri yanında çalışan oda hizmetçisi, evlendiği bahanesiyle artık çalışmak istemiyor ve ayrılıyor. Kahramanımız yalnız kalıyor.

Daha sonra, odanın uzamsal betimlenişini görüyoruz. Odanın mimari yapı biçimi de kahramanımız kadar garip. Binanın damı eğri olduğundan içeride de tavan meyilli bir şekilde odayı örtüyor. Pencere neredeyse tavana yakın bir yerde, bakıldığında yalnızca gökyüzü görülüyor. Bunu şöyle anlatıyor: "Dışarıda gözlerimin değebileceği en yakın eşya, bir ay, bir de sabah yıldızıydı." Bir iskemlenin üstüne çıkıp çevreye baktığında ise, bize kenti anlatacağına, uzaklardaki Torino ormanlarını haber verip, onlar bahanesiyle kendi ruh durumlarından, yalnızlığından dem vuruyor.

VII. Bölümde seyahatinin başlama saatini bildiriyor. Akşamın sekizi. Havanın güzel olduğunu bildirdikten sonra, bir iskemle üstüne çıkarak pencereden seyretmeye başlıyor. Bu seyir-seyahat sırasında, düşündüklerini saptadıklarını not etmeyi planlıyor. Öncelikle, seyahat yazısına bir ithaf yazmak istiyor. Ancak ithafın şiir mi, düzyazı mı olacağına kararsızlık geçirdikten sonra, bu yolla İngiliz şair Pope'u anımsıyor, Ossian'dan söz ediyor.

Bu derin düşüncelere dalmışken, dalgınlıkla kafasını, eğimi iyice düşen tavana şiddetle çarpar, o denli gürültü olur ki bu, çatıdaki serçeler kaçar. Kendisi de büyük şaşkınlığa uğrar, oldukça gürültüye neden olur. Aşağı kattaki komşu durumu anlamak için geldiğinde, kahramanımızın onu görüşü ile komşunun onu görüşü çok farklıdır. Tabii ki, komşu bir deliyle karşı karşıya olduğunu sanıp, sessizce çekilir.

Daha sonra derin düşüncelere dalar. Yaşamın akışı karşısında derin bir coşku duyar. Sineklerin vızıltısı, kuşların cıvıltısı onu tanrısal düşüncelere götürür. Böylece metafizik düşüncelerinden söz etmeye başlar. Derken, ithafını yazmayı sürdürür. Odada gezinirken birden-nedensiz-yatağına uzanır, ama uyumaz. O anda pencere rüzgârla açılır ve odadaki mumu söndürür. Böylece yolculuğun yeni bir aşaması başlar. Kararan ortamlarla birlikte, düşünceleri kötümserleşir. Eski acılarını, kederlerini anımsar. Bu düşünceler öyle yoğunlaşır ki, bir an gecenin gizemli serinliğini benliğinde hissederek, yataktan fırlar ve pencerenin hemen yanı başındaki merdivene çıkar: Buradan gökyüzünü seyretmeye koyulur. Kendi seyahati ile, düşüncesinin yıldızlar arasında yaptığı seyahat arasında benzerlikler, ayrılıklar bulur, metafizik düşüncelerinden söz açar. Bu düşüncelere, özlemleri karışır, ideallerinden söz eder. Bunları da yüksek sesle söylediği için sokaktan gelip geçenlerce garip karşılanır. Düşünceleri, özlem ve ülküleri ile mantıksal gerçeklik arasındaki sürekli gidip gelmeleri, çatışmaları bir diyalog şeklinde, XIV. bölümde çok güzel bir biçimde verir.

Bu sırada, alt kattaki balkondan birinde, bir genç kadın ayağı gözüne takılır. O ayaktaki küçük terliğe hayran olur. Adeta onun idolu olur. Bu bahaneyle, kadın ve aşk konusunda düşündüklerinden söz eder. Sadece bir ayak ile terliğin aşk duymak için yeterli olduğunu, kendince tutarlı kanıtlar ile anlatır, platonik aşkı yüceltir.

Kahramanımız, karşı cinse duyduğu aşkı çeşitli örneklerle, yan düşüncelerle destekleyerek anlattıktan sonra, doğada var olan her varlık ve nesneye duyduğu aşktan söz etmeye başlar.

Aşk ve sevgi üzerine bu balkon sefası hoş olmayan bir şekilde biter. Neredeyse bir esriklik içinde bu düşüncelerin ortasındaiken, kıpırtısız bir durumda kaldığı için, onu herhangi bir nesneye benzeten yarasa birden ona çarpar, yüzüne kulağına atılır; bundan derin bir korku ve tiksinti duyan kahramanımız, kendisinin de tanımakta zorluk çektiği korkunç bir feryat koparır; neredeyse bütün Torino'yu ayağa kaldırır. Ardından odasına girer. Bu kez, pencereye çıkar, bacaklarını pencerenin sağ ve sol tarafına sarkıtarak, ata biner gibi pencereye oturur. Kendini, pencerenin kenarında ata binmiş yolculuk eden birine benzetir. Bu esnada bütün yıldızlar gözünün önündedir. Gene felsefi düşüncelere dalar. Genelgeçer düşüncelere, inanlara bağlanmayı yararsız bulur. Bu arada, bacakları uyduğu için "atından" iner. Dolaşmaya başlar. Düşünceleri sırasında, baştaki düşüncelerine döner yine ve yurdundan ayrılmakla iyi mi kötü mü ettiğini ölçer tartar durur. Tekrar atına biner. Yurt fikri üzerinde akıl yürütmeye başlar. Yurt sevgisini oluşturan nedenler üzerinde düşünür. Zamanın geçmesiyle yavaş yavaş uyku bastırır. Bu arada bir de düş görür. Ancak emin değildir. Bu düş görme olayı sırasında, ayağındaki terlik kayıp düşer. Sokağa düşen bu terlik dolayısıyla, düşen cisimler üzerine fikir yürütür. Düşme süresi ile cismin ağırlığı arasındaki ilişkiden yüksekliği hesap etme işini "bilgin"lere bırakır. Bu hayallerin ardından, birden kendini katı gerçekle yüz yüze bulur: yalnızlığı. O anda çalan çan sesleri dolayısıyla, zaman fikrine takılır. Geçmiş, şimdi ve gelecek üzerine yargılarda bulunur. O sırada saatin gece yarısını çalması ona ölüm düşüncesini anımsatır. Ölüm her an kapıda hazır beklerken, insanların nasıl oluyor da gelecek için umutlu, düşler kurabilmesine şaşırıyor. Daha sonra odasına giriyor. Torino kırlarına ve ormanlarına hayalinde veda ediyor. Bu yolculuğu sırasında kendine yoldaşlık eden her şeyle vedalaşılıyor.

İnsanlarla ilişkinin, nesnelere ve onların esinlediği düşüncelerle baş başa olmaktan (yani onlarla yolculuk etmekten) çok daha zor olduğunu itiraf ederek anlatısını bitiriyor.

Anlatıda Yer Alan Başlıca İmgeler

Odama Gece Seferi anlatısı geleneksel anlamda, serim-düğüm-sonuç biçiminde gelişip sonuçlanan bir öykü değil. Düşsel bir serüven yazarın kendi ağzından öykülenirken, zaman zaman tanık olduğumuz geriye dönüşlerin varlığıyla XX. yüzyıldaki bilinç akışı tekniğinin ilk izlerini görüyoruz yapıtta.

Yazarın yaşam öyküsünün bize gösterdiği gibi, uzun yıllar askerlik yaşantısı sürmüş, onun birçok tekdüzeliklerini, sıkıcı yanlarını tüm yaşamı boyu duymuş. Yüzyılın öteki romantiklerinde rastlanan melankoli, düşsellik, özgünlük, insancılık, gizemcilik, kaçış gibi imgeleri Maistre'in bu yapıtında buluyoruz. O nedenle de **Odama Gece Seferi** anlatısı için, romantizm akımının izlerini taşıyan bir yapıttır yargısını veriyoruz.

Romantizmin en belirgin özelliği olan yalnızlık imgesi, anlatıda birçok defalar karşımıza çıkıyor: "*ahmaklarla sohbet etmeyi kendi kendisiyle sohbet etmeye tercih eden insanlara ne yazık!*" (Maistre, 1946:4)

Bu yalnızlık duygusu insanların çoğunluğuna karşı duyulan bir küçümsemenin sonucu olarak karşımıza çıktığı gibi, doğa ortasında, kırsal bir yaşamın kent yaşamına yeğlenmesi biçiminde de olabilmektedir. "*Güzel tepe! Senin ücra yollarını şehrin parlak caddelerine tercih ederek en tenha köşelerini araştırdığımı kaç defa görmüşsündür.*" (Maistre, 1946: 16)

Ölüm imgesi de, romantiklerin sıklıkla hissettiği duygulardandır. Yapıtlarında çeşitli kılıklarla boy gösteren bu imge, romantik yazarları, onu ya fiziksel bir korku, ya bir yok oluş, ya ayrılık, ya kaçış, ya doğaüstü umutlar, ya da neden olduğu yıkımlar şekillerinde algılamaları sonucuna götürmüştür. Örnelemek gerekirse Baudelaire'de fiziksel bir korku ve kaçış kılığına girmişken, Hugo'nun **Soleils Couchants**'ında yok oluş, Lamartine'de ayrılık ve doğaüstü umutlar (**L'Immortalité**'de görüldüğü gibi) olarak karşımıza çıkar. **Odamda Gece Seferi**'nin öyküleyicisi ölümü gelmesi kaçınılmaz olan, ancak insanın yine kolay kolay kabullenemeyeceği bir gerçeklik olarak algılıyor. "*Gece yarısı insanların hayatlarından bir tel kopardığı zaman onlar evlerine kapanmış ve rahatça uyuyorlar(...) Çanın sesi ebediyetin yaklaştığını onlara boş yere haber verir(...) Ah! Gece yarısı! Korkunç saat! (...) bu saat bana daima bir korku vermiştir(...) Nasıl öleceğim? Konuşuyorum, kendimi duyuyorum, kendime dokunuyorum, ben ölebilir miyim? Herkes ölüyor, bunu her gün görüyoruz, fakat kendi ölümümüz! Bizzat ölmek! Bu biraz zor.*" (Maistre, 1946: 67-68)

Ölüm düşüncelerinin dolaylı ya da dolaysız olarak bağlı olduğu fizikötesi inanç ve duygular da, romantizmdeki belli başlı izleklerdendir. Maistre'in bu yapıtında da bunları çeşitli biçimlerde dile getirilmiş olarak görmekteyiz. "*Bu parlak çarkı yapan kim? Yaratıcı elini açıp da ilk başlangıcı havalara salıveren kim acaba? Bu ağaçlara, topraktan çıkıp dallarını gökyüzüne doğru yükseltmelerini emreden kim?*" (Maistre, 1946: 22)

Bu metafizik düşünceler dizgesi, doğal olarak, yakın çevresinde, hep sınırlar, yasaklar, olumsuzluklarla karşılaşan öyküleyicinin sonsuz olana; sınır, yasak kavramının olmadığı sonsuzluklar, sonsuz özgürlükler âlemine gözlerini çevirmesine neden olur. "*Sonu gelmeyen uzaklıklarda, göze görünmeyecek derecede küçük noktalar halindeki en küçük yıldızlar benim daima en sevimli yıldızlarım olmuştur. Sebebi gayet basit: muhayyilem, bakışlarım bu küreden onlara erişmek için aldıkları yol kadar onların ötesinde de yol alır; kendimi benden evvel hiçbir seyyahın gitmeye muvaffak olamadığı uzaklıklara zahmetsizce gitmiş bulurum ve kendimi bulduğum yerde görünce bu sonsuz kainatın hâlâ başlangıcında oluşuma şaşar kahırım.*" (Maistre, 1946: 29)

Romantizmin belli başlı özelliklerinden biri de, insan varlığının akıl ve yürek arasında sürekli gidip gelen kararsızlığı ve genellikle de yüreğin akıllı alt ettiğiidir. "*O zaman: İnsanın kafası ve kalbi ne garip iki makina! diye bağırdım. Hareketlerini idare eden bu iki muharrikin tesiriyle nöbetleşe birbirine zıt*

tarafllara sürüklenen insana, ikincisini takip etmek daima daha hoş görünür. Soğuk muhakeme: "Ah şu heyecanın ve hissin deliliği!" der. His de: "Ah şu aklın zaafı ve kararsızlığı!" der. Bu ikisinin arasında, kimin gücü yeter de bir karar vermeye cesaret edebilir?" (Maistre, 1946: 49)

Nihayet romantizmde din duygusunun önemli yeri olduğu söylenebilir. Romantik yazarların çoğu duygusal idealizm ile dinsel spiritualizmi kaynaştırmışlardır yapıtlarında. Göksel güzellikleri yeryüzü aşkları ile karşılaştırmışlar, ortak, benzer yönler aramışlardır. Maistre'de böylesi bir din duygusu, bir Kadir-i Mutlak biçiminde belirir. Doğayı tesadüfi olarak oluşmuş görmez. "*Alemleri benim gözüme kadar getiren şeyin bir tesadüften ibaret olmadığını düşünmekten hoşlanırım.*" (Maistre, 1946: 26)

Bütün bu işaret edilen izlekler, Xavier de Maistre'in bu yapıtında, romantizm akımının izlerinin bulunduğunu göstermektedir. Bundan da, romantizmin sınır tanımayan etkinliğinin, Fransa'dan binlerce kilometre uzaktaki Rusya'da yaşayan asker bir yazara değin ulaştığını anlıyoruz.

Biçim ve Yorumlama

Bu bölümde ilk olarak, yapıtın çerçevesini çizmek istiyoruz. Maistre uzun yıllardır Fransa'dan uzakta, Rusya'da, orduda subay olarak hizmet etmektedir. Orada evlenip düzenini kurmuştur. Ancak, gizli gizli ağırlığını duyuran bir yurt özlemi gönlünü kavurmaktadır. Yıllar önce yaşadığı, doğduğu yerleri yeniden görmeden az önce yazdığı üç anlatıdan (**Les Prisonniers du Caucase, La Jeune Sibérienne**) biri olan **Expédition nocturne autour de ma chambre** yazarın son başarılı yapıtıdır. İlk yapıtı olan **Voyage autour de ma chambre**'in da aşağı yukarı aynı izlekler ve konu çerçevesinde yazılmış olduğu düşünülmürse, Maistre'in ilk ve son yapıtının oluşturduğu simetri de dikkati çekecektir. Yapıtların adlarındaki benzerliği de katınca, yazarın bir daireyi tamamladığı görülür. Yaşamı bir yolculuk olarak algılama eğilimi dikkatimizi çekiyor.

İkinci olarak, olayın geçtiği zaman süresi dikkatimizi çekiyor. Bu dönemde yazılan roman, öykü ve anlatılarda, genel olarak olayın gelişim, düğüm ve sonuç bölümleri makul bir zamanı kapsadığı halde, Maistre'in bu anlatıdaki serüveni dört saat sürüyor. Dikkate değer, olay olarak kaydedilecek notasyonlar da az: kafasını tavana çarpması; gürültüden rahatsız olan alt kat komşusunun kapıya gelmesi, kahramanımızın söylediği, adamın kendisini deli sanmasına neden olan tumturaklı sözler; alt kat balkonunda gördüğü kadının terliği; kendi terliğini yere düşürmesi. Bunlar da sıradan, gündelik hareketler.

Üçüncü olarak yazarın bakış açısından söz edelim. Anlatıcı, sürekli birinci şahısta anlatıyor olayı. Amacı, odasındaki bu gece seferini yapmaya gerekseme niçin duyduğunu okuyucuya anlatmak. Anlatırken de, felsefe, din, toplum, insanlar ve aralarındaki ilişkiler gibi konulardaki görüş ve düşüncelerini aktarmak.

Ancak, anlatıcının tezli bir anlatı biçimine yönelmediğini de eklemeliyiz. Bir davayı savunmak ya da kanıtlamak gibi bir amacı yok.

Olayda anlatıcının dışında, varlıkları, yine anlatıcının ağzıyla betimlenen ikinci derecede birkaç kişiye rastlıyoruz: Hizmetçisi, rahatsız olan komşusu, terliğine tutulduğu alt kat komşusu bayan... Bunlar, anlatımın genel akışında değişiklik meydana getirmeyecek bağlamlarda yer aldıklarından action'u etkilemiyor. Öyle de olmalı ki, yazar adlarını vermediği gibi, görünüşleri, konumları üzerine de hiçbir bilgi vermiyor.

Sonuç

Odamda Gece Seferi, büyük boy yapıtların gölgesinde, adı ya hiç duyulmamış, ya da edebiyat tarihlerinin kıyı bucağında yalnızca anılıveren bir yazın ürünü kimliği taşıyor. Oysa, anlatımın neyi anlatmakta olduğu olgusu bir yana yapıttaki izleklerin, imgelerin şöyle bir dikkatlice incelenmesi, karşımızda romantizm akımının başlıca özelliklerini barındıran bir kitap bulunduğunu gösterir.

Kaldı ki konu da ilginçtir. Kimi yönlerden çağdaş anlatımın izlerini içermektedir. Yabancılaşma olgusuna kendi çapında parmak basmakta, insanlar arası iletişim kopukluğunu duyumsatmaktadır: "*İnsanlarla münasebette bulunmaya mecbur olmak çok daha tehlikeli! Kaç defa onlara inandım ve aldandım!*" (Maistre, 1946: 72)

Maistre'in yapıtı, içerisinde bir önceki yüzyılın klasik biçem arılığı ile ilk yılları yaşanan romantik dönemin duygusal izlek ve imgeleri birbirine kaynaşmış olarak yer alırken, biz okurlara, sanatın yüce dorukları ile bitek vadilerin kimi kez aynı ölçüde heyecan ve haz uyandırıcı olabileceğini de anımsatmaktadır.

Kaynakça

- BEAUMARCHAIS, J.P. (1985), de ; Couty, Daniel ; Rey Alain, **Dictionnaire des littératures de langue française**, Bordas, Paris.
- CLOUARD, Henri. (1962), **Histoire de la littérature française** (du symbolisme à nos jours), Editions Albin Michel, Paris.
- LANSON, Gustave. (1970), **Histoire de la littérature française**, Librairie Hachette, Paris.
- MAISTRE, Xavier. (1946), de, **Odamda Gece Seferi**, MEB Yayınları, İstanbul, 1946.
- MORNET, Daniel. (1927), **Histoire de la littérature et de la pensée française**, Larousse, Paris.
- , Türk Dili. (1964), Roman Özel Sayısı, Fransız Romanı Bölümü (s. 662-757), TDK Yay., Ankara.